

"אין ארץ - ישראל בקניית אלא בייסורים"

סיפור חייה של אימי רחל קוצ'יק בת שרה

אני בת חמש, אמא לא בריאה, לא עושה הרבה. סבתא עושה הכל היא כאילו אמא שלי. אנחנו גרים בשכונה של יהודים. אני רואה את הרחובות של העיר העתיקה. אני הולכת לבית של הדוד שלי, ובסוף אני מגיעה לבית שלי. יש מדרגות שעולות לגג. אני רואה את החדר של ההורים, מטבח, יש מרפסת, חדר של סבתא, ויש שם את המשי של אבא. אני רוצה להגיע לשם. אני חושבת שיש שם דברים טובים. למטה במרתף, יש עוד חדר אחד, חדר אריגה, ויש מרתף נוסף ששם אנחנו אוכלים בקיץ, ויש מרתף של אבטיחים ומלון שיתקררו שם. יש לנו מחסן עם כלים של פסח, עוד חדר של אברהם שהתחתן אחר-כך וגר שם. יש בחדר ארון עם הדברים של אברהם. על הריצפה יש שטיח ורחמים דוקד עליו. הוא בן 8. אני אוהבת את כולם. עם אברהם אהבתי לאכול, הוא אומר לי תשטפי את הידיים, ואני לא רוצה, אני אומרת לו שיש לי ידיים חדשות, ואני לא צריכה לשטוף אותן.

בבית יש מתחים, כי אמא לא בריאה וסבתא במקום אמא, ואמא לא יכולה לתפקד. לא נהגתה מהילדים שלה ולא מהמטבח. לאמא יש מחלת הנפילה, וכשהיתה נופלת ירד לה דם, והיתה מסתירה מאבא שלי, כי היא אהבה אותו מאד ולא רצתה שהוא יצטער. כשאבא היה בא היינו ששים ושמים. האחים הגדולים טיפלו בקטנים.

אני בת 6, הייתי בדחנית, הצחקתי את כולם. היו לנו קרשים של המשי, והייתי תולה את עצמי ואומרת: "תלו אותה והיא לא יכולה לשבת". פעם אחת אחי רצה מלפפון, ואני כבר אכלתי אותו, אז אמרתי שתחת הקערה של הבשר יש מלפפון. הו הלך לחפש ולא מצא, אז דפקתי על הבטן ואמרתי: "הנה פה זה נמצא". אני רואה אותי בחתונה של אברהם. אני עם שושי, היא בת שנה על הידיים של אמא והיא מוחאת כפיים ואמא שמחה מאד. אני מקנאה בשרה כי תפרו לה שימלה לבנה יפה מאד לכבוד החג, ולי לא, אז הוצאתי לה את כל הכפתורים מהשימלה. זכנתי כשהיא באה ללבוש אותה, היא בכתה מאד.

אחרי החתונה של אברהם, ישנתי איתם 7 ימים ליד החלון.

בלידה של שלום (אחי), אמא התעלפה עשר פעמים, היה קשה ועצוב.

אחים שלי הגדולים למדו בבית-ספר, אבל כשאני הייתי בגיל בית-ספר, המצב הכלכלי היה קשה ולא היה כסף לשלוח אותי ללמוד. הייתי ילדה שמחה ועליזה, שובבה ומאושרת.

בגיל 9 אנחנו יוצאים מיזד, כי לא היתה פרנסה. הגענו לקשון (קאשאן) באוטובוס, נסענו 12 שעות נסיעה מעייפת עם קפיצות. ביזד השארנו את הבית כמו שהוא, כי לא יכולנו לקחת כלום.

לסבתא היה אח בקשון והלכנו אליהם. אחי אברהם נשאר ביזד.

אשה אחת נעקצה על-ידי עקרב ומתה. אחרי זה גם אני נעקצתי מעקרב ופחדתי שאמות, בכיתי לכולם שאני לא רוצה למות.

שבת ראשונה בקשון, שכרנו בית מאד מפחיד, היו בו הרבה מדרגות שבורות, זה היה מקום מפחיד.

גרנו בקשון 3 שנים. הדוד הזה אמר להורים שלי שהוא ישלח אותי ללמוד, ובמקום זה הוא שלח אותי להיות עוזרת-בית אצל משפחה עשירה. אני הופכת להיות משרתת וההורים שלי לא יודעים. הם היו מנצלים אותי, אמרו שיש נחש בבית. היה להם ילד חמוד שעזר לי. לילה אחד הייתי עייפה ונרדמתי בסלון, ובעל-הבית הרים אותי למיטה. יום אחד היא ביקשה שאוציא דלי מים מן הבאר, וכמעט נפלתי לתוך הבור. אחיה של האשה תפס אותי בשתי הרגליים וצעק עליה: "מה היית אומרת להורים שלה!"

החיים שם היו קשים. פעם אחת הרתיחו מים בפרימוס, ונשרפה לי הרגל, והיא שפכה לי על הרגל מלח. היה לי סימן מזה ברגל עד לא מזמן.

בסוף הם שילמו לסבא סכום מסויים עבור עבודתי, והוא קנה לי טבעת זהב.

אנחנו עוזבים את קשון, כי אנחנו יכולים לעלות לארץ-ישראל. בהתחלה שלחו את רחמים ושרה לארץ עם "עליית הנוער", הם גרו בבוכרים, היה להם שם חדר והם עבדו וגרו פה.

בלילה היינו פוחדים מעקרבים, אבא היה יושב כל לילה, בוכה ושר שירי געגועים לארץ-ישראל. בשבתות אבא היה קורא לנו בפרשת השבוע, ושר שירי שבת וכולם היו באים לשמוע אותו.

אנחנו מגיעים לטהרן עיר הכירה, שם כבר נמצא אברהם ושלושה ילדים. גרנו שם בחדר מגעיל. אבא היה מוכר כל מיני דברים קטנים. גרנו שם שנה עד שנרשמנו לעלות לארץ. לא עשיתי שם כלום. היה חורף קר.

חיכינו עוד שנה בטהרן, המצב הכלכלי היה רע מאד, היתה מלחמה, לא היתה פרנסה, הילדום הקטנים רצו לאכול, אבל אף פעם לא היינו באמת רעבים, אבא תמיד ידע להוציא אוכל מתחת לאדמה. במלחמה כשלא

היה אוכל, היינו מחכים ללחם שאבא יביא לנו. לפעמים היינו מחכים לו עד אמצע הלילה, שיבוא עם משהוא.

אנחנו עוזבים את החדר, קרובים לעלות לארץ, ישנו בבית-קברות. ליד הקברים אני זוכרת את התמונות של הנפטרים, והרבה דברים שהם אמרו. הרבה זמן היינו שם. היו שם רוחות, אבק, טינופת ופחד, פתאום אמא שלי נעלמה בתוך האנשים האלה ודאגנו נורא, אחר-כך מצאנו אותה. אנחנו מגיעים לצריף ענק מלא כורדים, עירקים ופרסים, כולם רוצים לעלות לארץ-ישראל. היינו שם 8-9 חודשים. יש לנו תנוקות ואמא חולה. אבא עבד קשה, גנבו לו דברים שם. את הילדים היו מעמידים בתור לאוכל, היינו מקבלים חצי פיתה עם גבינה מלוחה, היה רופא שהיה בודק אותנו, מהארץ הביאו מצות בפסח וקבלנו לילדים.

ביום שהיינו צריכים לעלות לארץ, קבלנו אוכל מסודר. באותו היום מי שאכל היתה לו תורנות לשטוף כלים, עלינו למטוס הגענו לארץ-ישראל, קבלנו סנדוויץ' עם תפוח. הטיסה היתה קצרה, שלוש וחצי שעות. אנחנו מבסוטים. כשהגענו לשער-העליה, (הנסיפו-לנו את נוסף, שרצה לעלות לארץ אבל לא יכול, קי לא היתה לו משפחה, אז אמצנו אותו לנו לאח למשך הטיסה. קראו לו ששון והוא היה כמו אח גדול, הוא היה בן 18, כשהגענו הוא עשה לנו שלום והלך). היינו שם שבוע, אוכלים בחדר-אוכל וישנים באוהלים. רחמים ושרה באו אלינו, היינו בפרדס-חנה באוהל, אבא היה מבשל לנו אוכל, אמא הרגישה טוב, היא אכלה אוכל טוב והתחזקה.

יש לנו משפחה בירושלים, והביאו אותנו לתלפיות לאוהל, יש שם אוהלים רבים במעברה, היה כסף במעברה, היה נחמד, לא היו לי אף פעם חברות נפש, אף אחד לא מצא חן בעייני, ולא היה לי חסר, כי במשפחה היינו חברות. אני ושושי עבדנו יחד במשק-בית, שושי היתה עוזרת לי. אבא כישל, ביבי (סבתא) כיבסה אני קרויה על-שם אחותו של אבא קוצ'יק, והוא רצה שאני אשאר בשם הזה, כי הוא מאד אהב אותה, אבל כשהגענו לארץ, הייתי צריכה שם עברי, וקראתי לי רחל, כי אהבתי מאד את רחל אמנו. אחר-כך סיפרו לי שהיתה לי אחות לפני, שקראו לה רחל והיא מתה מעקיצת דבורה. (היום גם אני רגישה מאד לעקיצות דבורים).

אני נמצאת באוטובוס, אני נראית גדולה לגילי ותופסים אותי לצבא, נתנו לי צו ביד שאחזור אליהם. אבא הלך וסידר שיוורידו לי את הגיל, הייתי בת 16 ולא בת 18. הוא גם אמר שאני דתייה.

אני לומדת שעורי-ערב, רציתי ללמוד, אני נמצאת ב"נוער העובד והלומד", אני אוהבת מאד את הלימודים ואת המורים, היו לי שם חברים, הם נשרו ואני נשארתי, לא ויתרתי, באתי הביתה הייתי מדליקה נר ומכינה שיעורים. הייתי קוראת המון. למדתי שנתיים והקפצו אותי כיתה.

אני עובדת במשק- בית אצל אנשים משכילים, היתה להם גם מסעדה שעבדתי בה שעתיים ביום. היא היתה מספרת לי סיפורים על הגטו – אמא שלה מתה מרעב, ואת אחיה הם עדיין מחפשים. הגרמנים רצו להרוג אותו, והוא התחבא מהם כל הזמן.

בזמן שאני לומדת שעורי-ערב, רחמים עובד כחשמלאי, בערבים הוא היה לוקח אותי לפעמים לראות סרט, היינו חברים טובים מאד, הערצתי ואהבתי אותו. שרה התחתנה ונולדו לה תאומות, היתה שמחה גדולה, היא הכירה אותו במעברה.

במעברה לא היו מים, פעם אחת נגמר לנו הטנק של המים, אמא הרגישה טוב יותר והלכה להביא מים, רחמים לקח אותי לסרט, והיא אמרה לנו: "בואו תשתו כוס תה", שתינו והלכנו, אמרנו נקנה לה קצת לבנים. חזרנו מהסרט, אני ושרה ירדנו מהאוטובוס וזכריה אח של יוסף (בעלה של שרה), בא ואמר לנו: "קרה לכם משהוא בבית", ועד שהגענו הוא אמר: "אמא שלכם מתה", אני התעלפתי במקום – היא היתה רק בת 44.

למחרת רחצו אותה במים שהיא הביאה. היא כל-כך אהבה אבטיח ורצתה לאכול אבטיח, וקל אזכרה שלה היינו מברכים "שהחיינו" על אבטיח לזיכרה. רחמים בכה: "אמא לא זכתה לאכול אבטיח".

לאחר שאמא נפטרה, רחמים היה עצוב מאד, כל הבית היה כאבל. אחרי שרחמים נהרג, יותר לא התאוששנו. אני לא רוצה לדבר על זה, הייתי בדכאון מהאסון, ואבא החליט שאני צריכה להתחתן, וככה התחתנתי עם אבא. כשהחלטתי להיות אתו, אז הלכתי עם זה בלב שלם.

לפני כן, אבא (אהרן) ראה אותי ורצה להתחתן איתי, אבל אני לא רציתי אותו בכלל, הייתי רק בת 17. (בכל פעם שהדודות היו נפגשות עם אמא שלי, הן היו נכנסות לחדר, סוגרות את הדלת, מוציאות תמונות ובוכות נורא. אנחנו הילדים, ידענו שקרה אסון כבד אבל לא ידענו מה. על הקיר הופיעה יום אחד תמונה של חייל – אבל לא היו מוכנים לספר לנו מי זה. לקח זמן רב עד שנוודעה לנו האמת, ואפילו אחי אלי שיחיה, לא ידע למה שמו השני הוא רחמים).

לילה אחד חלמתי, שאני מגיעה למקום מדהים. היו שם מלא עצים ומים. מתוך המקום הזה יוצא רחמים, והוא נראה כל-כך יפה וטוב. הוא שמח לראות אותי ואמר לי, שהוא נמצא במקום הנפלא הזה. אחר-כך חלמתי אותו שוב באותו המקום. שנים אחר-כך יצאתי לטיול לבניאס, עם המיכללה בה עבדתי, אני יורדת ומקבלת את שוק חיי, אני רואה בדיוק את המקום שראיתי בחלום. זה ממש גן-עדן !!!

תוספות

כשרחמים היה במילואים, כל יום הלכתי לבקר אותו וישבתי איתו, והוא היה אומר שהוא מסתכל ורואה את בית-הקברות של הערבים, והוא נורא מפחד מהמקום הזה. הייתי אומרת לו: "תסתכל בצד השני ותראה כמה אנשים הולכים ובאים".

יום אחד הלכתי לבקר אותו והבאתי לו גרעינים, הוא אהב מאוד לפצח גרעינים (ומאז אברהם לא פצח יותר גרעינים), הוא סיפר לי שהוא חלם איזה חלום, וכשהוא יחזור מהמילואים, הוא יספר לי, אבל הוא לא הספיק לספר לי, זה מאד הציק לי. ואני חלמתי כל לילה שאומרים לי: "תתני צדקה" "תתני צדקה". "צדקה תציל ממוות". בפעם האחרונה שרחמים בא לחופשה, היה לו קשה להפרד, הוא הלך וחזר כמה פעמים ואמר שלום, ושוב חזר ואמר שלום.

באותו יום כשרחמים נפל, חלמתי שכבתא מצד אמא, שאף פעם לא ראיתי אותה, ורק עכשיו לפי התמונות אני יודעת שזאת בדיוק היא, באה אלי ואמרה בכעס, שהיא לקחה חלב מהשכנים ושאני אחזיר בבקר! אני מתעוררת ואבא אומר לי: "קומי, לכי לראות למה רחמים לא בא" ! כי הוא היה צריך לבוא בלילה. אני הולכת לבקר אותו, כמו בכל יום, בקבר דוד-המלך, והחיילים לא נותנים לי לעלות במדרגות, אני מבקשת את אחי, "איפה רחמים"? אני שואלת "הוא היה צריך לבוא בלילה ולא בא" ! החיילים אומרים לי ללכת לשנלר, "ושם יגידו לך". אני הולכת בכוחות עצמי מודאגת לשנלר. כשהגעתי לשם שאלתי: "איפה אחי? הוא היה אמור להגיע בלילה הביתה ולא הגיע עדיין". ואז הם אומרים לי: "הוא נפצע קל, לכי לביתה" חזרתי מול ביקור-חולים ותבקרי אותו.

אני מבוהלת ומבולבלת, ולכן אמרתי שאני לא יודעת איך מגיעים לשם. הם לוקחים אותי ומורידים אותי

בבית"ח ועוזבים אותי שם.

אני נכנסת לביה"ח ומבקשת את אחי רחמים. האחות באה ואומרת לי שהוא נפצע, "ואם הוא יראה אותך ככה, זה לא טוב בשבילו". אני מסתובבת שם ורואה המון חיילים תורמים דם, כיוון שרחמים איבד המון דם בלילה.

לאחר כשעה הרופאים מכניסים אותי לחדר ואומרים: "מצטערים, לא הצלחנו להציל את אחיך". אני יושבת בחוץ, איך אספר לאבא? אני מגיעה הביתה, ואז מסתבר שכולם כבר יודעים שרחמים נהרג. אחר-כך נודע לנו שרחמים סיים את המילואים, ובא לרדת מהמדרגות הביתה, וכנראה שהוא הדליק סיגרייה (לפי קופסת הגפרורים מלאת הדם שהביאו הביתה).

הירדנים ראו את הסיגרייה הבעורת, וידעו שהוא שם והם ירו בו כדור במפשעה. רחמים נפצע אך לא איבד את ההכרה, הוא צעק: "תצילו אותי, אימי נפטרה לא מזמן, ויש לי אחים קטנים בבית לפרנס!" אך אף אחד לא ניגש אליו. אני לא יודעת אם בגלל שירו על מי שניסה להתקרב, או בגלל שהם פחדו. לאט לאט רחמים איבד דם ואת ההכרה, ועד היום זה מציק לי, כיוון שאם היו מגיעים אליו בזמן, היו יכולים להציל אותו. תמיד אברהם היה מנחם אותי ואומר לי: "אל תכאבי, לפחות הוא לא סבל".

לא סיפרתי את זה לאף אחד, אבל תמיד היו לי ייסורי-מצפון שכאילו בגללי נהרג רחמים, כיוון שלא שמתי כסף לצדקה. אחר-כך הייתי הולכת כל יום להר-הרצל, ואנשים סיפרו לאבא, ואבא בקש שיותר לא אלך אף פעם לבד להר-הרצל, ושמעתי בקולו.

כשהבן שלי אליהו הקרוי גם רחמים, היה חולה ועבר נתוח מאד קשה, הייתי חולמת את רחמים בכל לילה, ואני סיפרתי לו מה קורה אתנו, והוא היה מרגיע אותי. שאלתי אותו: "אתה יודע איזה נתוח הוא עבר?" והוא ענה: "אני יודע, ואת יודעת כמה התפללתי בשבילך!"

(נכתב ע"י יהודית בת רחל קוצ'יק - תשס"א)

חיים
לך

לך